

Проданюк Ф.М.

Київський національний університет технологій та дизайну

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ГЕОРГІЯ НАРБУТА: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

У статті проаналізовано стан висвітлення в науковій літературі творчості відомого вітчизняного графіка Г. Нарбута – одного із творців українського графічного стилю. Метою даної наукової роботи є аналіз різних історіографічних напрямів висвітлення творчого доробку відомого діяча вітчизняної культури Г. Нарбута. Серед історіографічних робіт, присвячених даній науковій проблемі, прийнято виділяти такі: дореволюційну, радянську, українську зарубіжну та сучасну вітчизняну історіографію.

Основу дореволюційної історіографії становлять мистецькі роботи в оздобленні яких брав активну участь Г. Нарбут. Їхня практична цінність визначається тим, що саме там були надруковані ряд унікальних робіт художника: незатверджені герби Г. Нарбута та його ілюстрації старовинних садиб Харківської губернії.

На початку 1920-х рр. в радянській історіографії сформувалися два важливі центри щодо дослідження творчості відомого графіка: ленінградський та київський. З першої половини 1930-х по другу половину 1950-х рр. творчість Г. Нарбута була заборена та оголошена контрреволюційною. Найвідомішими радянськими дослідниками творчості Г. Нарбута були мистецтвознавець П. Білецький та науковець С. Білецький. В радянській історіографії творчість Г. Нарбута розглядалася як діяльність зачинателя української радянської графіки.

В українській зарубіжній історіографії утвердилася точка зору, що творчість Нарбута спочатку була класично-ампiрна, але поступово вона збагачувалася мистецькими традиціями козацького бароко, візантійськими впливами та здобутками українського народного мистецтва. Разом з М. Бойчуком і В. Кричевським Нарбут став основоположником нового українського мистецтва і мав великий вплив на українську графіку наступних десятиліть.

Значний вплив на становлення досліджень сучасної вітчизняної історіографії мали роботи відомого українського вченого С. Білокона. В роботах сучасних українських вчених проаналізовано основні напрями діяльності Г. Нарбута.

Ключові слова: Георгій (Юрій) Нарбут, історіографія, творчість, графіка, мистецтво, дослідження.

Постановка проблеми. Ще й сьогодні, серед плеяди відомих митців національної культури можна виділити певну частину її представників, творчість яких відома лише серед вітчизняних фахівців та за межами нашої держави. До них належить й Георгій Нарбут – один із творців українського графічного стилю та креативного діяча національної культури. Аналіз сучасного стану дослідження творчості Г. Нарбута, його біографії, а також внеску у світову та національну культуру має не лише наукове, але й практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Г. Нарбута досліджують В. Агєєва, М. Дмитрієнко, І. Дудник, Т. Іващенко, О. Кохан, О. Лагутенко, Є. Маланюк, Г. Міщенко, М. Рівначенко, Г. Рудницький, Т. Осташко та інші. Лише на початку 2020-х рр. було надруковано англійською, французькою та українською мовою монографічне дослідження Мудрак М. «Образний світ

Георгія Нарбута і творення українського бренду» (2021) та ряд інших робіт.

Постановка завдання. Метою роботи є аналіз різних історіографічних напрямів висвітлення творчого доробку відомого діяча вітчизняної культури Г. Нарбута.

Виклад основного матеріалу. В дослідженні творчості Г. Нарбута прийнято виділяти декілька течій (направів) вітчизняної та зарубіжної історіографії: дореволюційну, радянську, українську зарубіжну та сучасну вітчизняну.

В дореволюційній історіографії відсутні роботи, присвячені аналізу творчості Г. Нарбута. Її переважну більшість становлять мистецькі роботи в оздобленні яких брав активну участь Г. Нарбут. Серед них особливий інтерес викликають робота В. Лукомського та В. Модзалевського «Малорійський гербовник» [1] та праця Г.К. Лукомського «Старовинні садиби Харківської

губернії» (1917) [2]. В них було надруковано ряд креативних робіт Г. Нарбута. Зокрема, незатверджені герби України: герб гетьмана, герб графа Розумовського, герб Чернігівської губернії та фронтиспис (frontispice) до даного видання [1].

В радянській історіографії певний інтерес щодо висвітлення творчості Г. Нарбута виник лише на початку 1920-х рр. В цей час сформувалися два основні центри дослідження творчого доробку відомого графіка: ленінградський та київський. У 1922 р. в Державному Російському музеї (Ленінград) відбулася одна з перших посмертних виставок творів Г. Нарбута, яка акцентувала увагу на першому (дореволюційному) періоді творчості відомого графіка. Г. Нарбут був представлений як відомий російський графік. Дана теза була підтримана і знайшла свій розвиток в подальших дослідженнях російських радянських мистецтвознавців. Зокрема, місце силуетів у творчості Г. Нарбута та його ілюстрації до байок І. Крилова досліджував Голлербах. В середині 1960-х р. місце силуетів у творчості Г. Нарбута продовжив досліджувати В. Кузнецов та інші.

Київський центр дослідження творчого доробку Г. Нарбута сформувався лише в середині 1920-х рр. Партійне керівництво Радянської України тривалий час забороняло організацію посмертних виставок творів Г. Нарбута. Лише після проведення у 1922 р. в Ленінграді першої посмертної виставки творів Г. Нарбута керівництво Радянської України змінило свою позицію та дозволило провести аналогічну виставку. Особливо активно втілити в життя дану ідею намагався відомий дослідник українського мистецтва Федір Ернст. У 1924 р. йому вдалося заручитися підтримкою керівництва Всеукраїнського Історичного Музеї ім. Шевченка у Києві, створити спеціальний Комітет для вшанування виставки творів Г. Нарбута та видати працю «Георгій Нарбут. Посмертна виставка творів» [3, с. 7–8]. Робота складалася з короткої передмови від музейного комітету, розвідки Ф. Ернста «Георгій Нарбут. Життя й творчість» та каталогу посмертної виставки творів Г. Нарбута [3]. Особливий інтерес викликає й розвідка Ф. Ернста «Георгій Нарбут. Життя й творчість» [4], яку можна вважати однією із перших радянських біографій відомого художника. В ній вперше утверджується теза про те, що Георгій Нарбут – відомий український радянський художник. Дана теза була підтримана в розвідках М. Бурачека [5], М. Зерова [6], С. Таранушенка [7] та інших.

На початку 1930-х рр. прізвище Г. Нарбута внесено до списку заборонених радянською владою. Лише наприкінці 1950-х рр. Г. Нарбута було частково реабілітовано. У 1959 р. український художник та мистецтвознавець Платон Білецький [8, 9] надрукував ілюстрований нарис «Георгій Нарбут. Нарис про життя і творчість» [10]. Це було перше радянське дослідження творчості Г. Нарбута в другій половині ХХ століття. Передмову до неї написав М. Рильський. В нарисі проаналізовано творчість Г. Нарбута та здійснено спробу визначити його місце в розвитку вітчизняної графіки. В роботі вперше було вміщено значну кількість репродукцій та художніх робіт Г. Нарбута [10].

В 1960-х – 1980-х рр. П. Білецький став одним із найвідоміших дослідників творчості Г. Нарбута не лише в Радянській Україні, але й СРСР. У 1983 р. він підготував до друку альбом творчих праць відомого художника-графіка [11]. Він був надрукований значним тиражем українською, російською, англійською, французькою, німецькою та іспанськими мовами. Альбом складався з двох частин: біографічного нарису та 88 репродукцій робіт Г. Нарбута. П. Білецький запропонував вважати Г. Нарбута – «зачинателем української радянської графіки» [11, с. 23].

В 1970-х рр. надруковано ще один альбом з репродукціями творів Г. Нарбута, які зберігалися в Харківському художньому музеї [12]. В ньому дано короткий біографічний нарис Г. Нарбута. Творчість Георгія Івановича Нарбута представлена як найвидатнішого майстра книжкової графіки Росії та зачинателя українського графічного мистецтва [12, с. 5].

У 1985 р. в Ленінграді надрукована монографія П. Білецького «Георгій Іванович Нарбут» російською мовою. В ній життя та творчість Г. Нарбута розглянуті на фоні політичних подій в 1910–1920 рр. В монографії надруковано також значну частину ілюстрацій мистецьких робіт Г. Нарбута. Завдяки роботам П. Білецького в радянській історіографії утверджується теза про те, що Георгій Нарбут відомий український радянський художник-графік. На теренах Радянської Росії він залишався відомим російським книжним графіком.

В 1960-х – 1980-х рр. творчість Г. Нарбута досліджували й інші радянські дослідники. Вплив українського мистецтва на київський період творчості Г. Нарбута проаналізував у своїй статті «Крила музи Георгія Нарбута» український радянський дослідник І. Диченко [13]. Особливу увагу

автор акцентував на використанні у творах Г. Нарбута мотивів селянської вибійки та витинанки.

В першій половині 1970-х рр. творчість Г. Нарбута розпочав досліджувати й молодий науковець, згодом кандидат філологічних наук (1978), відомий вітчизняний історик, джерелознавець, доктор історичних (2000) наук Сергій Білокінь. У 1974 р. в журналі «Архіви України» він опублікував розвідку «Про дату народження видатного українського графіка Г.І. Нарбута» [14]. Важливість цієї невеликої наукової роботи полягала в тому, що до середини 1970-х рр. в різних дослідженнях СРСР, УРСР та за кордоном можна було знайти дві різні дати народження Георгія Нарбута – 25 та 26 лютого 1886 р. Сергій Білокінь дослідив фонди Державного архіву Ленінградської області, Київського державного музею українського образотворчого мистецтва, інших архівів СРСР та УРСР й аргументовано довів, що Георгій нарбут народився 25 лютого 1886 р., а 26 лютого його хрестили [14, с. 72]. Сергій Білокінь розглядав життя і творчість Г. Нарбута традиційно для радянської історіографії, як приклад братерського єднання двох культур – російської й української» [14, с. 71]. Вчений продовжив досліджувати життя та творчість Георгія Нарбута й в 1980-х та в 1990-х рр. [15, 16, 17, 18].

Оцінюючи науковий доробок двох найвідоміших вітчизняних дослідників радянської доби П. Білецького та С. Білокіня, ми не можемо не погодитися з думкою відомого історика І. Гирича: «Попри те, що Нарбутом цікавився і видавав його репродукції як мистецтвознавець Платон Білецький, по-справжньому в науковий контекст доби його ввів саме Сергій Білокінь» [19].

Новий всплеск зацікавленості творчістю Г. Нарбута в СРСР прослідковується в роки перебудови та відзначення ювілею 100-річчя від дня народження відомого майстра української графіки. У грудні 1986 р. в газеті «Літературна Україна» надруковано статтю І. Дзюби «Нарбут... для нарбутознавців» [20]. Відомий літературознавець, громадський діяч та дисидент дав своїй статті підзаголовок «Сумне слово про радісну подію», який закликав читачів та громадськість до роздумів. В ній він не лише критично розглянув ювілейні Нарбутівські читання, присвячені 100-річчю від дня народження Г. Нарбута, але й проаналізував доповіді та виступи С. Білокіня, В. Скуратівського, В. Шевчука, М. Брайчевського, Я. Дашкевича та інших учасників даних читань [20]. І. Дзюба з сумом акцентував увагу на тому, що

участь у читаннях взяла обмежена кількість науковців [20].

Значний науковий доробок у дослідженні творчого шляху Г. Нарбута зробили й представники української діаспори. Його творчість проаналізували Є. Вировий, М. Голубець, П. Ковжун, Г. Колодій, І. Крушельницький, Є. Кузьмін, Є. Маланюк, Л. Маслов та інші. Серед цих робіт привертають особливу увагу дослідження відомого графіка та мистецтвознавця Івана Мозалевського. Зокрема, ряд з них були надруковані у 1926–1929 рр. в двотижневику «Українські Вісті» – органі Союзу українських громадян у Франції.

Серед робіт 1930-х рр. хотілось би виділити працю І. Крушельницького «Георгій Нарбут. Мистецько-історичний нарис» [21], який акцентував увагу на творчості Г. Нарбута у 1919–1920 рр. У своїй роботі він підкреслював, що в цей період Нарбут «розгортає у своїх працях новий підхід до старовинного українського друку. Він зв'язує традицію старовинного друку із сучасним і закладає основи під модерну українську графіку» [21, с. 34].

Певні нові підходи щодо аналізу творчого доробку Нарбута серед представників української діаспори відбулися під час Другої світової війни. В. Січинський в своїй праці В «Юрій Нарбут. 1886–1920» [22] вперше, в науковій літературі представників української діаспори утверджує ім'я Юрій як відповідник грецького Георгій. В своїй роботі В. Січинський зробив висновок, що «Юрій Нарбут – найвидатніший український графік новішої доби, мистець, що з'являється раз на століття, індивідуальність світової міри, творець модерного українського мистецтва і своєрідного українського стилю! Він не тільки підніс сучасне українське мистецтво на загальноєвропейський рівень, але у великій мірі попередив і став вище інших світових творців новітнього мистецтва» [22, с. 7]. Дана теза була підтримана переважною більшістю представників української діаспори у їхніх подальших роботах.

В. Січинський не лише проаналізував основні етапи життя та творчості Нарбута, але й дав загальну характеристику багатьом його роботам. У творчості відомого художника-графіка він виділив два великі періоди: петербурзький та київський. Дослідник вважав, що для київського періоду творчості Нарбута характерні наявність барокових та народних мотивів [22, с. 48]. З усієї графічної мистецької спадщини дослідник виділив українські державні, видавничі і фірмові знаки [22, с. 53–56]. Особливу увагу він акцентував на характерних рисах творчості графіка

у 1919–1929-х рр. Серед них В. Січинський називає дві найсуттєвіші: 1) в творчості Ю. Нарбута починають переважати народні мотиви; 2) виконання творів графіка стало більш класичним з синтетичною і упрощеною формою [22, с. 56].

Серед наукових робіт другої половини 1940-х – початку 1950-х рр. особливу увагу привертають розвідки І. Вигнанця «Юрій Нарбут» [23] та О. Оглоблина «Нарбут – мазепинець. Нові матеріали до біографії Юрія Нарбута» [24]. І. Вигнанець назвав перший період творчості Нарбута «періодом становлення творчого шляху». На противагу російським та радянським вченим дослідник вважав, що на творчість Нарбута мали вплив традиції української старовини, національного мистецтва, українських та німецьких старих шрифтів, М. Добужинського та інших представників російського художнього об'єднання «Мир искусства» [23, с. 7]. У своїй роботі І. Вигнанець підняв також питання про стан дослідження Мюнхенського періоду, а також впливу творчості Дюрера на творчу манеру Нарбута [23, с. 7–8]. Він гостро поставив питання про «білу пляму» у висвітленні участі творів Нарбута на Всесвітній виставці друкарської справи і графіки у 1914 р. в Лейпцигу та про долю втрачених його творів [23, с. 7–8]. На превеликий жаль, і сьогодні це питання потребує подальшого наукового дослідження.

У роботі «Нарбут – мазепинець. Нові матеріали до біографії Юрія Нарбута» професор О. Оглоблин дав чітку відповідь на запитання: чому у створеному у 1912 р. родовому гербі Нарбутів художник-графік назвав себе мазипинцем [24, с. 10]. В даній роботі також вперше було оприлюднено два листи Нарбута до відомого фахівця з української геральдики Вадима Модзалевського [24, с. 10–11].

В 1960–1980-х рр. на шпальтах журналу «Сучасність» надруковано ряд публікацій, присвячених творчості Юрія (Георгія) Нарбута. На думку В. Маркуся, всіх реабілітованих політичних, державних та культурних діячів України в 1950-х рр. можливо було поділити на чотири основні категорії [25, с. 14]. До другої групи частково реабілітованих діячів В. Маркус відносить тих представників вітчизняної культури, які внесли визначний внесок в розвиток культури УРСР і частину діяльності яких можна вважати неворожою до більшовизму...» [25, с. 14]. До цієї категорії діячів В. Маркус відносить М. Куліша, Д. Курбаса, В. Підмогильного та Г. Нарбута [25, с. 14].

У 1966 р. в 5-му томі Енциклопедії українознавства надруковано розвідку С. Гординського «Нарбут Юрій (26.2.1886 – 23.5.1920), в якій уза-

гальнені підходи вчених діаспори щодо оцінки творчості відомого українського графіка. В ній акцентовано увагу на те, що мистецька творчість Нарбута спочатку була класично-ампірна, але поступово вона збагачувалася мистецькими традиціями козацького бароко, візантійськими впливами та здобутками українського народного мистецтва. Разом з М. Бойчуком і В. Кричевським Нарбут став основоположником нового українського мистецтва і мав великий вплив на українську графіку наступних десятиліть. До безпосередніх учнів і послідовників відомого графіка були віднесені Р. Лісовський, М. Кірпарський, А. Серeda, П. Ковжун та інші [26, с. 1682].

У 1971 р. відомий український художник-графік, мистецтвознавець, поет, перекладач, редактор та журналіст С. Гординський надрукував в журналі «Сучасність» розвідку в якій здійснив спробу узагальнити відомості про причини та наслідки проведеної влітку 1952 р. партійними органами Радянського Союзу та Радянської України і КГБ таємної операції «Спецфонд» у Державному музеї українського мистецтва у Львові (Національний музей у Львові) [27]. Головним завданням цієї операції стало масове знищення (спалення) значної частини спецфонду Державного музею українського мистецтва у Львові. Твори багатьох діячів української культури, які зберігалися у спецфонді музею, безжалюно знищили (спалили) у печі Національної бібліотеки ім. Василя Стефаника влітку 1952 р. [28]. Серед знищених були твори М. Глуценка, М. Мороза, І. Труша, М. Бойчука, С. Гординського, О. Гриценка, В. Хмелюка, М. Андрієнка-Нечитайла [28], роботи бойчукістів, О. Архипенка, Ю. Нарбута та старої української графіки [27, с. 40]. Серед творів Ю. Нарбута в музеї зберігалися 45 графічних робіт, які входили до так званого фонду «Експедиції заготовки державних паперів України» [27, с. 41].

Український письменник-романіст, літературознавець та перекладач О. Ізарський дав критичний аналіз монографії П. Білецького «Георгій Іванович Нарбут» [29].

У 1987 р. Б. Певний критично проаналізував ряд публікацій в газеті «Літературна Україна» періоду перебудови, які були присвячені творчості Юрія Нарбута та Михайла Бойчука [30]. На думку, дослідника, творчість цих діячів об'єднувало те, що Нарбут і Бойчук – провідні постаті українського національного відродження, які мали значний вплив на становлення сучасного українського національного мистецтва... [30, с. 37]. Вони не лише створили окремі течії в національ-

ному образотворчому мистецтві, започаткували власні творчі школи та залишили після себе плеяду здібних послідовників [30, с. 37–38]. Відмінними ж рисами їхнього творчого доробку було те, що основою творчості Нарбута були традиції козацького бароко та декоративні народні елементи, а Бойчук спирався на культуру фрескового малярства Київської держави і здобутки італійського Ренесансу [30, с. 37]. Б. Певний був одним із тих хто вважали, що Ю. Нарбута ліквідувала радянська влада [30, с. 38].

Серед мистецьких робіт 1980-х рр. української діаспори заслуговувала на увагу розвідка «Українські історики мистецтва про Юрія Нарбута і його школу, яка побачила світ у 1983 р. у Мюнхені в Українському Вільному Університеті [31].

У 2020 р. видавництво Родовід разом із Українським Інститутом Модерного Мистецтва в Чикаго за активної підтримки Українського культурного фонду видали монографію «Narbut. The Imaginative World of Heorhii Narbut and the of a Ukrainian Brand» професорки Університету штату Огайо, докторки мистецтвознавства, дослідниці східно-європейського та українського модернізму Мирослави Мудрак [32, 33].

Через рік, на відзначення 135-річчя від дня народження Георгія Нарбута надруковано українськомовний переклад цієї монографії М. Мудрак «Образний світ Георгія Нарбута і творення українського бренду» [34], а також її франкомовний переклад «De L'imaginaire De Gueorgui Narbout Vers Une Identite Ukrainienne». На думку дослідниці, протягом свого короткого життя Г. Нарбути вдалося виокремити й увічнити образи, в яких втілювалися довгі століття культури і традиції, які відрізняли Україну на тлі інших національних утворень. Художник надав цим новим символам української спадщини модерного, незалежницького духу і подарував українцям ХХ століття бренд, який водночас втілював їхню належність до західної цивілізації й відображав місцеву мистецьку спадщину, якій інші можуть лише позаздрити [34]. В своєму науковому дослідженні Мирослава Мудрак презентувала читачам не лише основні досягнення творчого доробку Г. Нарбута, але й намагалася проаналізувати й особливості формування його школи, вплив творчості відомого графіка на національне мистецтво ХХ та ХХІ ст., а також на розвиток книжкового дизайну даного періоду.

Значний вплив на становлення сучасної української історіографії мали позиції вчених української діаспори, а також позиції відомих вітчизняних вчених. В 1990-х – 2000 рр. творчість Г. Нарбута про-

довжив активно досліджувати С. Білокінь [35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44]. В роки незалежності побачили світ значна частина наукових видань, які були присвячені широкій плеяді найвидатніших державотворців, діячів культури, науки, освіти та церкви. Почесне місце серед них належало й Г. Нарбути [45, 46, 47]. Серед видань присвячених визначним шедеврам України почесне місце належить знаменитій абетці Нарбута [48].

Внесок Г. Нарбута в становлення та українських грошових знаків досліджували Г. Рудницький, Т. Іващенко, М. Дмитрієнко та інші.

Основні напрями творчості Г. Нарбута проаналізували в своїх роботах В. Агєєва, О. Лагутенко, В. Ткаченко, Є. Маланюк, О. Ковальчук, Н. Мірошніченко, П. Нестеренко, Федорук О, Т. Іващенко, О. Кохан, О. Лагутенко та інші.

Значний інтерес викликає й дослідження «Українська абетка та казки в ілюстраціях Георгія Нарбута», яка побачила світ у 2020 р. [52]. В ній проаналізовано ілюстрації Нарбута до казок «Снігуронька» та «Горшеня». Місце Г. Нарбута в становленні та розвитку української прикладної графіки кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. досліджувала в дисертаційній роботі І. Мельник [49]. В праці розкрито основні джерельні орієнтири української графіки кінця ХІХ – початку ХХ століть та їх роль в національній самоідентифікації мистецтва і появі українського стилю. Встановлено функціональну специфіку, художньо-стильові особливості, національну своєрідність прикладної графіки, спираючись на творчість фундаторів новітньої української графіки Г. Нарбута, В. Кричевського, О. Кульчицької. Обґрунтовано поняття постнарбутивської плеяди художників-графіків (учнів і послідовників Г.Нарбута) та зроблено художній аналіз основних пам'яток для розкриття питання про естетичну цілісність графіки українського модернізму як одного з найбільших його досягнень [49].

Серед рецензій на наукові та мистецькі роботи, які присвячені творчості Г. Нарбута помітно виділяється рецензія О. Сидора-Гібелінда «Нарбут наш» на чотири останні видання, в яких проаналізовано творчість Г. Нарбута [33, 34, 50, 51, 52]. О. Сидор-Гібелінд констатував, що в ХХІ ст. відбувся вже другий «Нарбути ренесанс» в Україні [50].

Основним віхам життя та творчості відомого графіка присвячено й дослідження О. Нагорної «Георгій Нарбут» [53]. Георгія Нарбута автор відносить до когорти найвизначніших українських графіків та художників-ілюстраторів.

Висновки. Таким чином, в дореволюційній історіографії відсутні роботи, присвячені аналізу творчості Г. Нарбута. Її переважну більшість становлять мистецькі роботи в оздобленні яких брав активну участь Г. Нарбут.

На початку 1920-х рр. в радянській історіографії сформувався два важливі центри щодо дослідження творчості відомого графіка: лєнінградський та київський. З першої половини 1930-х по другу половину 1950-х рр. творчість Г. Нарбута була заборена та оголошена контрреволюційною. Найвідомішими радянськими дослідниками творчості Г. Нарбута були мистецтвознавець П. Білецький та науковець С. Білецький. Радянська історіографія розглядає Г. Нарбута як відомого російського та українського художника, а також як діяльність зачинателя української радянської графіки.

В українській зарубіжній історіографії утвердилася точка зору, що творчість Нарбута спочатку була класично-ампірна, але поступово вона збагачувалася мистецькими традиціями козацького бароко, візантійськими впливами та здобутками українського народного мистецтва. Разом з М. Бойчуком і В. Кричевським Нарбут став основоположником нового українського мистецтва і мав великий вплив на українську графіку наступних десятиліть.

Значний вплив на становлення досліджень сучасної вітчизняної історіографії мали роботи відомого українського вченого С. Білокія. В роботах сучасних українських вчених проаналізовано основні напрями діяльності Г. Нарбута. Переважна більшість сучасних дослідників відносять Г. Нарбута до когорти найвизначніших українських графіків та художників-ілюстраторів.

Список літератури:

1. Путро О.І. «Малоросійський гербовник». *Енциклопедія історії України: У 10 т. / редкол.: В.А. Смолій та ін.; Ін-т історії України НАН України. Київ: 2009. Т. 6. 790 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Malorosiysky_gerbovnyk (останній перегляд: 30.07.2024)*
2. Як три людини зробили книгу, що зберегла харків'янам минуле. URL: <https://www.slk.kh.ua/news/khronograf/ak-tri-ludini-zrobili-knigu-so-zberegla-harkivanam-ih-minule.html> (останній перегляд: 30.07.2024).
3. Георгій Нарбут. Посмертна виставка творів. Київ. 1926. 166 с.
4. Ернст Ф. «Георгій Нарбут. Життя і творчість». *Георгій Нарбут. Посмертна виставка творів.* Київ. 1926. С. 12–86.
5. Бурачек М. Спогади про Г.І. Нарбута. *Бібліологічні вісті.* 1927. № 1. С. 91–101.
6. Зеров М. Мої зустрічі з Г.І. Нарбутом. *Бібліологічні вісті.* 1927. № 1. С. 104–107.
7. Таранушенко С. Згадка про Г. Нарбута. *Бібліологічні вісті.* 1927. № 1. С. 108–109.
8. Кот С.І. Білецький Платон Олександрович. *Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій та ін.; Ін-т історії України НАН України. Київ. 2003. Т. 1. 688 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Biletskyj_P (останній перегляд: 14. 07. 2024)*
9. Побожій С. Мистецтвознавець, художник і педагог Платон Білецький (до 80-річчя від дня народження). URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/58537/6/Pobozhii_Mystetstvoznaveets.pdf?jsessionid=DE4BB8F86907AB2C50C14EDEF2354F42 (останній перегляд: 14. 07. 2024)
10. Білецький П. Георгій Нарбут. Нарис про життя і творчість. Київ. 1959. 90 с.
11. Георгій Нарбут: Альбом. Київ. 1983. 119 с.
12. Георгій Іванович Нарбут. 3 колекції музею. Харків. 1973. 49 с.
13. Диченко І.С. Крила музи Георгія Нарбута. *Народна творчість та етнографія.* 1966. № 6. С. 29–35.
14. Білокія С. І. Про дату народження видатного українського графіка Г.І. Нарбута. *Архіви України.* 1974. № 6 (128). С. 71–72.
15. Білокія С. Талант Георгія Нарбута. *Вітчизна.* 1982. № 8. С. 203–206.
16. Білокія С. Шляхетних ліній плин. *Україна.* 1982. № 28. С. 22–23.
17. Білокія С. Нарбутівські сюжети. *Жовтень.* 1983. № 7. С. 91–97.
18. Білокія С. Георгій Нарбут і українське народне мистецтво. *Наука і культура: Україна: Щорічник.* К., 1987. Вип. 21. С. 432–439.
19. Гирич І. Сергій Білокія. In memoriam. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/kolonki/sergii-bilokin-in-memoriam/> (останній перегляд: 14. 07.2024).
20. Дзюба І. Нарбут... для нарбутознавців? *Літературна Україна.* 1986. 25 грудня.
21. Крушельницький І. Георгій Нарбут. Мистецько-історичний нарис. Львів. 1930. 37 с.
22. Січинський В. Юрій Нарбут. 1886 – 1920. Краків-Львів, 1943. 65 с.
23. Вигнанець І. Юрій Нарбут. *Арка: журнал літератури, мистецтва і критики.* 1948. Ч. 2 (8). С. 6–8.
24. Оглоблин О. Нарбут – мазепинець. Нові матеріали до біографії Юрія Нарбута. *Арка: журнал літератури, мистецтва і критики.* 1948. Ч. 2. С. 9–11.

25. Маркусь В. українська культура в прокрустовому ложі. *Сучасність*. 1961. № 2. С. 8–14.
26. Гординський С. Нарбут Юрій (26.2. 1886 – 23. 5. 1920). *Енциклопедія українознавства*. Т. 5. 1966. С. 1682.
27. Гординський С. Балянс культурних втрат. *Сучасність*. 1971. Ч. 1 (121). С. 40–50.
28. Національний музей у Львові: фатальний 1952-й... URL: <https://zbruc.eu/node/36982> (останній перегляд: 14. 07. 2024).
29. Ізарський О. Солідна праця про Нарбута. *Сучасність*. 1962. № 5 (17). С. 108–114.
30. Певний Б. Селективним оком. *Сучасність*. 1987. № 4. С. 37–51.
31. Українські історики мистецтва про Юрія Набути і його школу. / *Ukrainische Kunsthistoriker uber Jurij Narbut und seine Schule* / Укр. Вільний Ун-т. Мюнхен : [б. в.], 1983. 45 с.
32. Мудрак Мирослава. URL: <https://book.artarsenal.in.ua/gosti-2018/myroslava-mudrak/> (останній перегляд: 14. 07. 2024).
33. Mudrak, Myroslava M. Narbut. The Imaginative World of Heorhii Narbut and the of a Ukrainian Brand». KYiv: Rodovid. 2020. 160 p.
34. Мудрак М. Образний світ Георгія Нарбута і творення українського бренду. Київ. 2021. 159 с.
35. Білокінь С. Георгій Нарбут і українська поштова марка. *Пошта і філателія України*. 1996. № 1. С. 17–19.
36. Білокінь С. Георгій Нарбут за часів «перестройки» та незалежності. *Слово і час*. 1996. N 2 (422). С. 21–23.
37. Білокінь С. Нарбут гербу Тромби. *Артанія*. Кн. 3. 1997. С. 32–34.
38. Білокінь С. Сторінками загиблого «Діаріуша». *Пам'ятки України*. 1998. Ч. 1 (118). С. 30–57.
39. Білокінь С. Нарбут і Шевченко. *Українська культура*. 2003. № 11-12. С. 25–26.
40. Білокінь С. Нарбутівський збірник. *Збереження історико-культурних надбань Глухівщини: Матеріали Другої науково-практичної конференції (17 квітня 2003 р.)*. Глухів. 2003. С. 76–85.
41. Білокінь С. Чернігівсько-петербурзький історичний гурток, 1908-1917. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики; Збірка наукових праць*. Число 10. Частина 2. Київ. 2003. С. 288–298.
42. Білокінь С. Нарбутівські сюжети: Видавнича діяльність товариства «Друкарь». *Сівєричина в контексті історії України: Зб. наук. праць. Матеріали шостої науково-практичної конференції (17–18 травня 2007 р.)*. Суми. 2007. С. 128–142.
43. Білокінь С. Початки Української державної Академії мистецтв. *Студії мистецтвознавчі*. Київ. 2007. Ч. 1 (17). С. 159–190.
44. Білокінь С. Життя геніального майстра. *Образотворче мистецтво*. 2017. № 4. С. 14–17.
45. Георгій Нарбут (1886-1920) – графік, педагог. *100 найвідоміших українців* / Х. Бедрик-Білан, М. Гнатюк, Л. Громовенко та ін. Київ. 2005. 640 с.
46. Нарбут Георгій Іванович. Український художник-графік. *Провідники духовності в Україні : довідник* / за ред. І.Ф. Кюраса. Київ. 2003. 783 с.
47. Шаров І. Нарбут Григорій Іванович. *Шаров І. 100 видатних імен України*. Київ. 1999. С. 273–276.
48. Українська абетка Г. Нарбута (1917–1919). *Ламова О. 100 найвідоміших шедеврів України* / О. Ламова, Т. Романовська, М. Русаєва та ін. Київ. 2004. 496 с.
49. Мельник І.А. Українська прикладна графіка кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.: становлення та утвердження мистецьких констант: дис... канд. мист.: 17.00.06. Львів, 2009. 17 с.
50. Сидор-Гібелінда О. Наш Нарбут. *Критика*. 2022. № 5-6. С. 28–33.
51. Нарбут. Студії. Спогади. Листи. Реконструкція знищеного 1933 року «Нарбутівського Збірника». Київ. 2020. 408 с.
52. Українська абетка. Малюнки Георгія Нарбута / передмова Маркіяна Філевича. Харків. 2020. 64 с.
53. Нагорна О. Георгій Нарбут. Харків. 2021. 121 с.

Prodanyuk F.M. LIFE AND CREATIVITY OF HEORHIY NARBUT: HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM

The article analyzes the state of coverage in the scientific literature of the work of the famous domestic artist H. Narbut – one of the creators of the Ukrainian graphic style. The purpose of this scientific work is the analysis of various historiographic directions of highlighting the creative output of the famous figure of national culture H. Narbut. Among the historiographic works devoted to this scientific problem, it is customary to single out the following: pre-revolutionary, Soviet, Ukrainian, foreign and modern domestic historiography. The basis of pre-revolutionary historiography is artistic works in the decoration of which G. Narbut took an active part. Their practical value is determined by the fact that a number of the artist's unique works were printed there: the unapproved coats of arms of G. Narbut and his illustrations of ancient manors of the Kharkiv

province. In the early 1920s, two important centers for the study of the work of the famous graphic artist were formed in Soviet historiography: Leningrad and Kyiv. From the first half of the 1930s to the second half of the 1950s, H. Narbut's work was banned and declared counter-revolutionary. The most famous Soviet researchers of H. Narbut's work were the art critic P. Biletskyi and the scientist S. Biletskyi. In Soviet historiography, the work of H. Narbut was considered as the activity of the founder of Ukrainian Soviet graphics.

In Ukrainian foreign historiography, the point of view was established that Narbut's work was initially classical-Empiric, but gradually it was enriched by the artistic traditions of the Cossack Baroque, Byzantine influences and achievements of Ukrainian folk art. Together with M. Boichuk and V. Krychevsky, Narbut became the founder of the new Ukrainian art and had a great influence on Ukrainian graphics in the following decades. The works of the famous Ukrainian scientist S. Bilokon had a significant influence on the development of modern national historiography research. The main directions of H. Narbut's activity are analyzed in the works of modern Ukrainian scientists.

Key words: George (Yuri) Narbut, historiography, creativity, graphics, art, research.